

УДК 738.82(477)"190/195"

Галина Істоміна
(Київ)

КОНЦЕПТУАЛЬНА ТВОРЧІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА-КЕРАМІСТА ЮРІЯ МУСАТОВА

Статтю присвячено творчості сучасного українського кераміста Юрія Мусатова. Митець звертається переважно до позаматеріальної тематики, він намагається осягнути суть таких близьких кожній людині понять, як простір, рух, час. Роботи цього художника-концептуаліста відоміші західноєвропейській публіці, проте вони активно завойовують визнання й серед українських шанувальників мистецтва.

Ключові слова: художник-кераміст, Юрій Мусатов, творчість, концептуаліст, сучасне мистецтво, Україна, Сполучені Штати Америки.

Статья посвящена творчеству современного украинского керамиста Юрия Мусатова. Художник обращается преимущественно к нематериальной тематике, он пытается осознать суть таких близких каждому человеку понятий, как пространство, движение, время. Работы этого художника-концептуалиста более известны западноевропейской публике, однако они активно завоевывают признание и среди украинских поклонников искусства.

Ключевые слова: художник-керамист, Юрий Мусатов, творчество, концептуалист, современное искусство, Украина, Соединенные Штаты Америки.

The article deals with creation of modern Ukrainian painter-ceramicist Yuriy Musatov. The artist applies predominately to spiritual themes while trying to comprehend the main point of such ideas being near human's heart as space, movement, and time. The works of this painter-conceptualist are more known to the West-European public; however they actively win the recognition of the Ukrainian esteemers of art.

Keywords: painter-ceramicist, Yuriy Musatov, creation, conceptualist, modern art, Ukraine, the United States of America.

Юрій Мусатов¹ – талановитий український художник-кераміст. Його твори відомі шанувальникам сучасного мистецтва не лише в Україні, але й у Польщі, Білорусії, Латвії, Португалії, Італії, Швейцарії, Німеччині, Сполучених Штатах Америки та ін.

Ознайомлення художника-кераміста з найкращими творчими здобутками колег відбувалося на виставках і симпозиумах в Україні та за її межами. Це сприяло тому, що митець, незважаючи на молодий вік, набув неабиякого мистецького й технологічного досвіду.

Загальновідомим явищем в Україні були мандрівні бандуристи, лірники, зрештою, – пілігрими. Ю. Мусатов за способом життя і творчості – мандрівний художник-кераміст. І де б він не був, де б натхненно не творив, мета його паломництва очевидна – мистецтво, вільне від стереотипів та кон'юнктури. Як сучасний кераміст-концептуаліст – вільний від будь-яких обмежень у стилістиці – він шукає власну художню мову, яку творить за допомогою різноманітних технік і матеріалів. Головне для Ю. Мусатова – можливість вираження у творі своєї світоглядної концепції.

Творчість митця не підлягає будь-якій умовній типізації: він може працювати на межі декоративного мистецтва й скульптури або дизайну. Його роботи можуть бути салонними, а якщо їх збільшити разів у десять – відразу постануть твори монументального характеру.

«Бути вільним» – основне творче кредо Юрія. Стосовно до нього з повним правом можливо застосувати слова мандрівного українського філософа Григорія Сковороди: «Світ мене ловив, але не впіймав». Упіймати можна лише щось предметно-матеріальне (об'єкти, до яких можна доторкнутися). Митець у своїх творах відображає, як правило, невловиму реальність. У циклах робіт «Хмари» та «Вибухи» (2012) художник

досить вдало інтерпретував аморфні газоподібні субстанції, утілив їх у твердому матеріалі, надав їм руху, але не позбавив повітряної легкості. Кераміст наповнює простір, порожнечу (отвори) певним змістовим навантаженням. Уперше серед українських митців цей прийом застосував Олександр Архипенко.

У своїй творчості Ю. Мусатов звертається переважно до позаматеріальної тематики, він намагається досягнути суті таких близьких кожній людині понять, як простір, рух, час.

На відміну від невловимих, але «видимих» хмар, «полон часу» (твір «У полоні часу», 2011 р.) людське око побачити не може. Відмова від «видимого» є найхарактернішою рисою авангардних течій у світовому мистецтві ХХ–ХХІ ст.

Художник-кераміст легко переносить своє відчуття часу в тривимірний простір та майстерно втілює його в шамоті. Робота «У полоні часу» за своєю формою є незамкнутою, отже, митець залишає глядачеві надію коли-небудь вирватися з болючого полону часу. У творі вгадується мрія художника підкорити час, так само, як він віртуозно підкорює простір. За цю роботу Ю. Мусатов отримав Гран-прі на II ІНТЕРСимпозіумі кераміки в Опішному 2011 року.

Незважаючи на молодий вік, Ю. Мусатов узяв участь у чотирьох десятках виставок, здебільшого міжнародних (дві з них – персональні). Він – учасник п'ятнадцяти міжнародних симпозіумів з кераміки. Вагома частина творчого доробку кераміста зберігається в музеях та приватних колекціях, зокрема в Арт Центрі ім. Марка Ротко (м. Даугавпілс, Латвія), приватній колекції Сергія Махно (м. Київ, Україна), колекції Hannelore Seiffert (Німеччина), приватній колекції в м. Дайдесхайм (Німеччина), Zepfer (Мілан, Італія), Муніципальному музеї м. Авейро (Португалія), Бобруйському художньому музеї (Білорусія), Музеї Сумського фарфорового заводу (Суми, Україна), Національному музеї-заповіднику українського гончарства (Опішне, Україна).

Юрій Мусатов народився 19 жовтня 1981 року в м. Конотопі Сумської області. Навчався в Дитячій художній школі м. Конотопа, потім – у Сумському вищому училищі культури і мистецтв ім. Д. Бортнянського.

Керамікою Ю. Мусатов серйозно захопився вже на третьому курсі, за сприяння викладача Святослава Корсуня почав опановувати гончарство й мистецтво раку-кераміки. Найбільше з тих часів запам'ятався Юрію довготривалий і кропіткий процес приготування гончарної глини. Перед тим як почати виточувати виріб на гончарному крузі, потрібно було замочити глину, підсушити її до потрібного стану і потім перебити, щоб повибивати повітря. До сьогодні художник-кераміст надає перевагу шамоту, фаянсовій чи порцеляновій масі.

Неабиякий вплив на професійне становлення Ю. Мусатова мав художник-кераміст Григорій Протасов, який викладав у Сумському училищі, а також був керівником його дипломної роботи.

До Львівської національної академії мистецтв (далі – ЛНАМ) (факультет декоративно-прикладного мистецтва, відділ художньої кераміки) Ю. Мусатов вступив уже з професійною підготовкою. Навчання в Академії художник визначає як один з найважливіших етапів його становлення в мистецтві кераміки. У 2002–2008 роках він активно брав участь у виставках та симпозіумах, був постійним учасником осінніх салонів «Високий замок» (м. Львів), щорічних виставок «Львівська кераміка», всеукраїнських виставок до Дня художника (м. Київ), низки окремих регіональних виставок, а також міжнародних пленерів з кераміки у Львові та Бобруйську (Білорусія). У цей період Ю. Мусатов захопився архітектурою Львова і це, звісно, знайшло відображення в його роботах – він створив керамічні об'єкти конструктивного характеру.

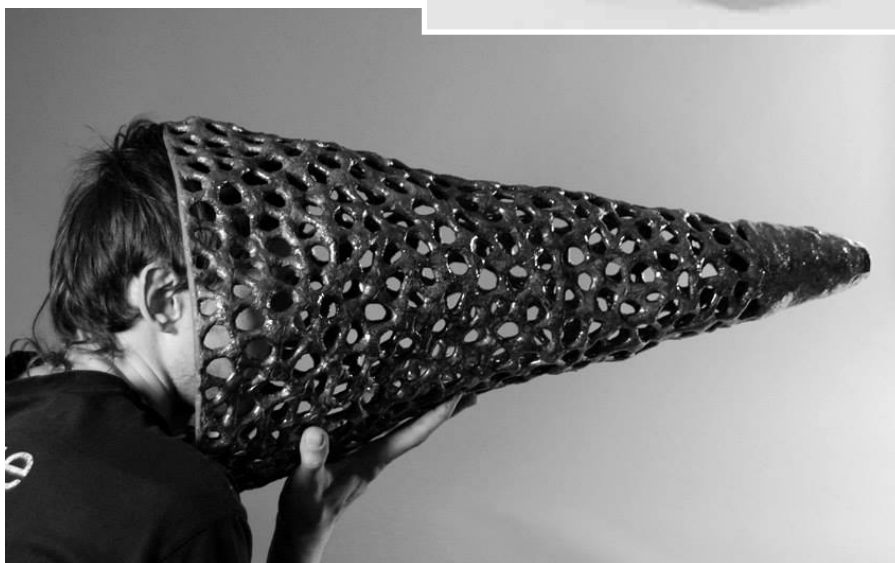
З вдячністю згадує майстер керівника своєї дипломної роботи – доктора мистецтвознавства, завідувача кафедри кераміки ЛНАМ Ореста Голубця, який надав Юрію свободу творчості в реалізації ідеї. Дипломна робота «Чайний експрес» стала підґрунтям, поштовхом до подальшої праці над серією творів, що позначена неабиякою варіативністю: «Нічний експрес», «Ранковий експрес» тощо.

Ю. Мусатов.
Вежі I і II. Шамот,
кольорові маси, оксид міді.
Авторська техніка. 2014 р.

Ю. Мусатов. Периста хмара.
Шамот, ангоб, кольорові маси.
Авторська техніка. 2014 р.

Ю. Мусатов.
Kill him.
Шамот, оксид
міді, глазур.
Ліплення
з пластів.
2014 р.

Ю. Мусатов.
Автопортрет

Відразу після закінчення ЛНАМ (2008) Ю. Мусатов отримав стипендію Міністерства культури та спадщини Республіки Польщі й на базі Вроцлавської академії мистецтв утілює у матеріалі проект «Портрет Невідомого». Ця керамічна композиція складається з трьох основних об'єктів, кожен з яких спонукає глядача замислитися над такими питаннями: «Звідки я?», «Хто я?», «Куди йду?». Проект було презентовано в галереї м. Лодзя (Польща).

У 2008 році Ю. Мусатов став учасником VIII Міжнародної бієнале з кераміки у Варшаві (Польща). На виставці було представлено вишукану роботу «Чайний експрес», яку придбав польський композитор Станіслав Сіревич.

На Міжнародному симпозиумі художньої кераміки в Ходзежі (Польща) Ю. Мусатов створив низку композицій: «Вертикаль», «3,5», «Сніданок», «Коло», а також маленькі чайники й горнятка [5, с. 13].

У 2009 році на базі Сумського фарфорового заводу відбувся I Міжнародний симпозиум кераміки, а точніше – порцеляни, – «Арт-вагонетка». Темою Симпозиуму було звичайне горнятко. У заході взяли участь шістнадцять учасників із чотирьох країн. Відразу після закінчення Симпозиуму відбулася виставка в Сумському будинку культури. Ю. Мусатов отримав першу премію. Кераміст був учасником і II Міжнародного симпозиуму «Арт-вагонетка» (2010). Крім того, 2009 року Ю. Мусатов брав участь у Міжнародній виставці художньої кераміки «+2 па Грынвічу» (м. Мінськ, Білорусія), Міжнародному конкурсі дизайну «Artzept» (м. Мілан, Італія), IX Міжнародній бієнале художньої кераміки (м. Авейро, Португалія), Міжнародному симпозиумі кераміки «Україна соборна» (м. Слов'янськ, Україна).

У 2010 році художник-кераміст був учасником Міжнародного проекту «ATELIER OF ART» (м. Вільденбрух, Німеччина), IX Міжнародної бієнале кераміки, організованої асоціацією Keramos у Варшаві (Польща), а також Міжнародної виставки малих форм фарфору в Ризи (Латвія).

У 2011 році Ю. Мусатов став експонентом Виставки східноєвропейського сучасного мистецтва, яка відбулася в м. Цуг у Швейцарії. У цьому самому році художник мав змогу творити на двох міжнародних симпозиумах: II ІНТЕРСимпозиумі кераміки в Опішному, де отримав Гран-прі, і 47-му Симпозиумі кераміки та скульптури в м. Болеславці в Польщі.

Наступного року художник здійснив спробу звільнитися у своїй творчості навіть від естетики, як це робили після Першої світової війни дадаїсти на Заході. Композиція з двох чайників аморфної форми була представлена на виставці «КерамПІК» в Опішному. Це був перший подібний експеримент в українському декоративному мистецтві, яке навіть за своєю назвою покликане прикрашати реальність, а не спотворювати її. Цей витвір було підданно окремими керамістами-аматорами різкій критиці [1, с. 127].

Перша персональна виставка Ю. Мусатова «Хмари» відбулася 2012 року. У польському місті Шидловець у галереї «Каплиця Замкова» експонувалося чотирнадцять робіт, які кераміст створив під час піврічного перебування в цій країні в резиденції Центру польської скульптури в м. Оронсько в рамках стипендіальної програми Gaude Polonia.

Другу персональну виставку митця «Хмароутворення» було влаштовано того самого року вже в Україні – у Мистецькій галереї Центру розвитку духовної культури в Опішному. При Музеї було відкрито кераморезиденцію, у якій Ю. Мусатову пощастило першому працювати впродовж місяця. За цей час він виліпив сімнадцять нових «хмарин», які й стали експонатами цієї персональної виставки [4].

У 2012 році Ю. Мусатов здобув першу премію на III ІНТЕРСимпозиумі кераміки в Опішному та другу премію на IV Національній виставці-конкурсі художньої кераміки «КерамПІК» в Опішному, а також узяв участь у VIII Міжнародному симпозиумі кераміки в м. Дайдесхаймі в Німеччині.

У червні 2013 року на території Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному відбулася презентація найвищої в країні монументальної керамічної скульптури «Вежа». Її висота становить понад 5 метрів. Над створенням цієї

монументальної роботи Ю. Мусатов працював два місяці. Скульптура складається із частин-модулів, кожна з яких має власну форму й забарвлення, проте сприймаються вони цілісно. Вона присвячена серії виставок «КерамПІК» в Опішному, тому і має вигляд піка [2].

На запрошення Інституту українського модерного мистецтва в Чикаго (США) Ю. Мусатов узяв участь у виставці «Кераміка і скло» (грудень 2013 – січень 2014 р.). З Європи тут показали свої роботи лише двоє учасників: Ю. Мусатов з України та Хав'єр Монсальватє з Іспанії. Решта художників-прикладників репрезентували мистецтво Сполучених Штатів Америки. Ю. Мусатов представив чотири роботи. Одну з них – «Чорне хмароутворення» – автор залишив як подарунок у колекцію Інституту українського модерного мистецтва. Під час перебування у США художнику-керамісту вдалося побувати у своїх колег у Нью-Йорку та Бостоні. Найбільше привабив Ю. Мусатова Нью-Йорк. Там він відвідав майстерню відомого художника-кераміста з України Сергія Ісупова, з яким познайомився ще 2009 року в одній із соціальних мереж. Сподобався Юрію стиль життя кераміста. Його житло і майстерня розташовувалися в одному будинку.

Врізалась у пам'ять Ю. Мусатову зустріч із живописцем-концептуалістом Антоном Скорупським-Кандінським, який мріяв повернутися в Україну, навіть купив нерухомість у Криму. Однак не судилося... Художник помер у січні 2014 року.

Наша розмова з митцем відбулася на Фестивалі сучасної художньої кераміки «Цеглина» (30 травня – 3 червня 2014 р.), де було представлено значну кількість робіт видатних художників-керамістів з усіх куточків України. Ю. Мусатов репрезентував тут чотири свої твори.

Кераміка Ю. Мусатова є аналітичною. Вона покликана спонукати швидше до філософських роздумів, аніж до емоційного сприйняття. Його творчість від початку була розрахована на західноєвропейську публіку, яка більшою мірою ознайомлена з роботами художника, але, очевидно, вона близька й українському глядачеві.

¹ Прізвище походить від тюркського *masad* – інструмент для вирівнювання лез ножів, холодної зброї.

1. Вакуленко М. Думки після відвідин Опішного в жовтні 2011 року // «КерамПІК у Опішному!»: Третя Національна виставка-конкурс художньої кераміки (1 липня – 30 жовтня 2011) : альбом-каталог / автор-упоряд. О. Пошивайло. – Опішне : Українське народознавство, 2012. – 408 с.: іл. + DVD.
2. Данилець О. В Опішному звели керамічну вежу // Урядовий кур'єр. – 2013. – 10 липня.
3. Моляр Є. Життя та творчість Юрія Мусатова : дипломна робота кваліфікації магістра / Кабінет теорії та історії мистецтва НАОМА. – К., 2013.
4. Неїжмак В. Хмари, що вийшли з печі // Україна молода. – 2013. – 27 лютого. – № 31.
5. Онищенко В. «Вертикаль» Юрія Мусатова // Культура і життя. – 2011. – № 30. – С. 13.

SUMMARY

The article deals with creation of modern Ukrainian painter-ceramicist Yuriy Musatov. His works are known to the esteemers of modern art not only in Ukraine but also in Poland, Belarus, Latvia, Portugal, Italy, Switzerland, Germany, and the United States of America. The exhibitions and workshops in Ukraine and abroad have been the places where the painter-ceramicist has acquainted himself with the best of the colleagues' achievements. This favoured the artist's acquisition of exceptional artistic and technologic experience.

A modern ceramicist-conceptualist who is free from any restrictions in stylistics, he searches for his own artistic language which he creates by means of different techniques and materials. The

chief thing for Yiriy Musatov is a possibility of expressing his own vision's conception in a work. The creation of a modern artist is not liable to any conventional typification: he is able to work at the joint of decorative art, sculpture and design.

Notwithstanding his youth, Yuriy Musatov has participated in two scores of exhibitions being international in most cases. Two of them were one-man shows. Yuriy is a participant of fifteen international symposia on ceramics. A significant part of the ceramicist's creation is kept in museums and private collections.

The works of the painter-conceptualist are more known to the West-European public; however they actively win the recognition of the Ukrainian esteemers of art.

Keywords: painter-ceramicist, Yuriy Musatov, creation, conceptualist, modern art, Ukraine, the United States of America.